

Юлия Грудзевич. Оптимизация деятельности предприятия по выбору эффективного способа внедрения инноваций путем построения многокритериальной задачи. В статье путем построения структурно-логической схемы определяются три альтернативные пути внедрения инноваций: интрапренерство, экзопренерство, приобретение инноваций. Обнаружена проблема выбора эффективного способа из предложенных альтернатив. Проводится выбор числовых критериев, значение которых необходимо учитывать при принятии решения. Для решения многокритериальной оптимизационной задачи избран метод анализа иерархий Саати, сформирована шкала относительной важности элементов, а также производится попарное сравнение и систематизация каждого уровня иерархии. Осуществляется анализ всех допустимых решений и путем линейного сворачивания критериев сформирована нормализованная матрица. В результате исследований выведены формулы для численного сравнения альтернатив с учетом выбранных критериев.

Ключевые слова: интрапренерство, экзопренерство, многокритериальная оптимизационная задача, числовой критерий, весовые коэффициенты, анализ иерархий.

Iuliia Grudzevych. Optimization of the Activity of an Enterprise Regarding the Choice of an Effective Way of an Introduction of Innovations by a Building of Multicriterial Task. Three alternative ways of innovation are identified in the article by constructing a structural and logic scheme: intrapreneurship, exopreneurship, purchasing of innovations. The problem of a selecting of an effective way of the proposed alternatives is detected. Numeric criteria values that must be considered when making a decision are chosen. The method of analytic hierarchy process of Saaty is chosen for solving the multicriterial optimization problem, the scale of a relative importance of elements is built, as well as, a pairwise comparison and systematization of each level of the hierarchy. The analysis of all acceptable solutions is carried out, and a normalized matrix is built by a linear convolution of the criteria. As a result of calculations, the formula for the numerical comparison of alternatives with regard to the selected criteria is deduced.

Key words: intrapreneurship, exopreneurship, multicriterial optimization task, numeric criteria, weighable coefficients, analysis of hierarchies.

Стаття надійшла до редколегії
21.03.2017 р.

УДК 338:631.1

Оксана Зеленко – аспірант Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Особливості управління сільськогосподарськими підприємствами

Сучасний стан організації управлінської діяльності сільського господарства не відповідає повною мірою вимогам ринкової економіки, що безпосередньо впливає на ефективність його функціонування. Особливістю сучасного етапу вдосконалення системи управління є відсутність необхідної єдності нових форм організації виробництва й управління та їх змісту. Підвищення ефективності управлінської діяльності – одне з найбільш актуальних завдань, виконання якого забезпечує стійке положення підприємства на ринку та його економічний розвиток. У сільськогосподарському виробництві організація управлінської праці здійснюється під прямим та опосередкованим впливом різних факторів, пов'язаних із характером розвитку суспільно-політичного ладу, формами власності, галузевою специфікою аграрного сектору економіки.

Особливості сільського господарства як галузі зумовлюють також відповідні особливості управлінських циклів та практичної діяльності управлінських працівників щодо їх реалізації, тобто особливості виконання універсальних базових, похідних загальних і конкретних (спеціальних) функцій. Виконання управлінських функцій у господарюючих суб'єктах АПК забезпечується застосуванням на практиці адекватних їм управлінських методів з інформаційного забезпечення, аналізу, визначення цілей, планування, організації, керівництва й контролю.

Ключові слова: управління, сільське господарство, організаційно-правова форма, товаровиробник, аграрні формування.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одним із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності будь-якого підприємства є ефективна організація управлінської діяльності, використання сучасних інноваційних підходів до управління, упровадження передових технологій в організацію бізнесу.

Варто зауважити, що конкурентні переваги сільськогосподарських формувань залежать не лише від наявних матеріальних ресурсів, рівня їх використання, а й від нематеріальних ресурсів, найважливішим із яких є управлінський. Виконання ефективної управлінської діяльності вимагає пошуку нових підходів та швидкого реагування на нові виклики.

У сільському господарстві останнім часом простежуємо зниження обсягів виробництва основних видів продукції рослинництва й тваринництва, посилену деградацію земель через високу освоєність земельного фонду та екстенсивне використання сільськогосподарських угідь. Відтворення й оновлення матеріально-технічної бази аграрних формувань майже повністю зупинилося. Трудовий потенціал також використовується досить неефективно. Кризові процеси чинять негативний вплив на розвиток соціальної сфери села, на забезпечення гідного життєвого рівня населення. Ринки ресурсів залишаються непрозорими, не функціонують легальні посередницькі механізми, недостатньою є діяльність управлінських структур щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку агропромислового комплексу [6, с. 211].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Особливості управління в сільському господарстві широко висвітлені в економічній літературі, зокрема в працях М. Маліка, П. Саблука, М. Федорова, В. Андрійчука, О. Березіна, Н. Бутенко, К. Петросян, А. Моїсеєва, О. Величко.

Мета й завдання дослідження. Мета статті – розкрити стан й особливості управління в діяльності сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ефективність управління сільськогосподарськими підприємствами залежить від методів, інструментів, що застосовуються, кваліфікації керівних кадрів, технічного забезпечення, кількості та якості інформації.

Систему, у якій реалізуються функції управління, називають системою управління. У ній виділяють два складники системи – управляючу й керовану. Управляюча система (суб'єкт) здійснює функції управління, а керована є його об'єктом. Якщо управління здійснюється свідомо, то управляюча система створюється суб'єктом управління. Його завдання полягає саме в тому, щоб спрямувати розвиток об'єкта в бажаному напрямі за допомогою управлінського впливу [1].

Ефективність сільського господарства в країні в цілому формується за рахунок ефективності її структурних елементів – областей та регіонів. Різні області мають свою спеціалізацію, структурні відмінності, особливості становлення й формування організаційно-правових форм господарювання.

Організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств та об'єднань визначаються чинним законодавством України й класифікацією організаційно-правових форм господарювання (КОПФГ), затвердженою наказом № 97 Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 травня 2004 р. Виділення окремих типів економічної власності зумовлено тим, що в межах кожного з них існують окремі форми, види власності, які формуються в окремі види підприємств, що зумовлює різні види й форми підприємницької діяльності.

Сільськогосподарські підприємства класифікуються за різними ознаками: за формою власності, за організаційно-правовою формою господарювання, масштабами виробництва та за чисельністю працівників (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація сільськогосподарських підприємств

Ознака класифікації	Підприємства які функціонують			
	державне	приватне	колективне	змішане
Організаційно-правова форма діяльності	господарські товариства	фермерські господарства	приватні підприємства	
	кооперативи	держані підприємства	інші	
Розміри підприємницьких формувань	великі	середні		малі
Спеціалізація	спеціалізоване		багатогалузеве	
Розміщення	місцеве	регіональне	національне	транснаціональне

Станом на 1 листопада 2016 р. найбільша частка в структурі сільськогосподарських підприємств Волинської області належить фермерським господарствам (66 %) та господарським товариствам (17,9 %) (рис. 1) [2].

Рис. 1. Структура сільськогосподарських підприємств Волинської області в розрізі організаційно-правових форм суб'єктів економіки

Співвідношення між організаційно-правовими формами діяльності сільськогосподарських товаровиробників Волинської області в цілому відповідає структурі по країні.

За даними Головного управління статистики у Волинській області, станом на 1 листопада 2016 р. на території області функціонувало 909 сільськогосподарських підприємств, у тому числі 163 господарські товариства, 67 приватних підприємств, 60 кооперативів, п'ять державних підприємств, 600 фермерських господарств та 14 суб'єктів інших форм господарювання. Найбільша кількість фермерських господарств на сьогодні діє в Горохівському (126), Володимир-Волинському (76) та Локачинському (72) районах області [2].

Відмінність фермерського господарства від інших форм господарських товариств полягає не лише в колі осіб, котрі можуть його створювати, але й в управлінні господарством. Якщо, наприклад, господарські товариства мають вертикаль органів управління, повноваження яких прописані в статуті товариства відповідно до Закону України «Про господарські товариства», то для фермерських господарств Закон України «Про фермерські господарства» передбачає лише один орган управління – голову господарства. Відповідно до ст. 4 вищезгаданого Закону, ним може бути як засновник, так і інша особа, визначена статутом [3].

В умовах жорсткої конкуренції та монополізації ринку агрохолдингами сучасні дрібні та середні сільгоспвиробники, до яких переважно належать фермерські господарства, потребують пошуку нових і вдосконалення наявних форм, методів і технологій управління бізнесом. Більшість сільськогосподарських підприємств фінансово не спроможна запроваджувати нові технології й широко використовує у виробничих процесах ручну працю, яка є фізично важкою та не вимагає від працівників високої кваліфікації. Відповідно, низьким є і рівень оплати праці, що призводить до відтоку робочої сили до інших секторів економіки.

Очевидна потреба розробки механізмів підвищення якості управління аграрними формуваннями. Саме від здібностей управлінського персоналу залежить досягнення мети діяльності підприємства.

Потреба управління виникає в усіх випадках використання спільної праці, оскільки воно забезпечує узгодженість індивідуальних дій суб'єктів господарювання й виконує загальні функції, що виникають у динаміці інтегрованого виробничого комплексу, на відміну від динаміки його складників. Оскільки суспільству об'єктивно потрібне розширене відтворення аграрного виробництва, то необхідне й управління, яке постійно розвивається та вдосконалюється [5].

На відміну від промисловості, технологічний процес у сільському господарстві тісно пов'язаний із природою, де земля виступає в ролі головного засобу виробництва. Площа сільськогосподарських угідь у користуванні сільськогосподарських підприємств області становить 251,6 тис. га, у тому числі площа ріллі – 231,6 тис. га (рис. 2).

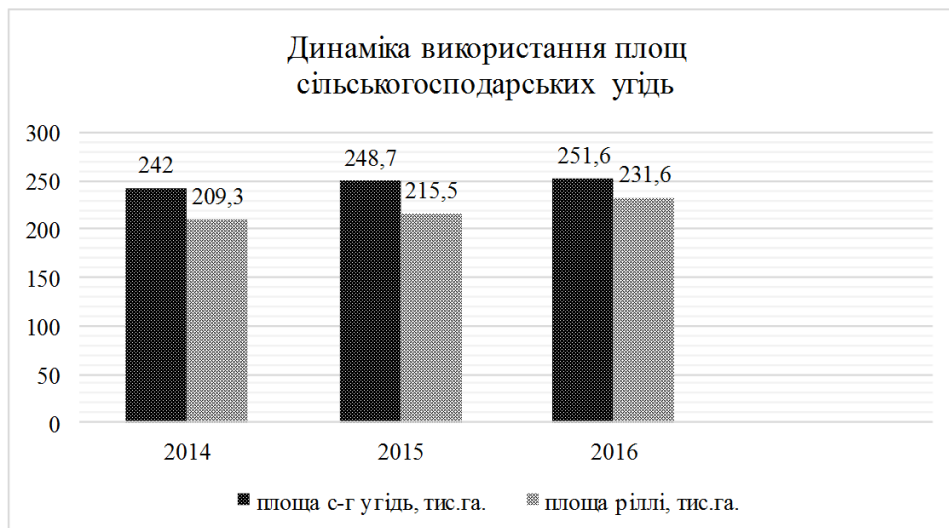

Рис. 2. Динаміка площ сільськогосподарських угідь Волинської області, 2014–2016 р.

Збільшення площі землекористування аграрних формувань сприяє підвищенню ефективності сільськогосподарської діяльності, адже на великих площах можна більш раціонально використовувати земельні ресурси, підвищити культуру землеробства та впроваджувати новітні досягнення науково-технічного прогресу. Хоча найбільшу частку в загальній структурі сільськогосподарських підприємств становлять фермерські господарства, площа сільськогосподарських угідь у них складає 22 % від загальної кількості.

Загрози значної концентрації землі у власності крупних господарюючих суб'єктів полягають у монополізації окремих сегментів аграрного ринку; нехтуванні заходами щодо охорони земель та збереженні родючості ґрунтів; переважанні вирощування високорентабельних, експорт-орієнтованих культур та монокультур переважно зернової й олійної груп, виробництво яких легко піддається механізації.

Варто зауважити, що інформаційною базою управління є прогнозування розвитку системи сталого землекористування, що становить науково-аналітичний етап процесу розробки комплексної програми. Прогноз окреслює сфери й можливості поставлених реальних завдань і цілей, виявляє напрям розробки та прийняття управлінських рішень.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Особливості управління сільськогосподарськими підприємствами значною мірою пов'язані зі специфікою діяльності різних організаційно-правових форм підприємництва.

Проте сільське господарство досить складне за своїм устроєм. Вітчизняний та світовий досвід переконливо свідчить, що основою забезпечення продовольчої безпеки держави є крупнотоварне виробництво, якого можна досягти за умов об'єднання фермерських господарств у кооперативи. Це допоможе фермерам отримати всі переваги від кооперативної діяльності, а саме збільшити дохідність власного виробництва та забезпечити ефективну управлінську діяльність.

Джерела та література

1. Третяк А. М. Управління земельними ресурсами : навч. посіб. / за ред. проф. А. М. Третяка. – Вінниця : Нова кн., 2006. – 360 с.
2. Статистичний щорічник Волинь за 2015 рік / Головне управління у Волинській області. – Луцьк, 2016.
3. Управління фермерським господарством [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fermerukr.in.ua/stvorennya-fermerskogo-gospodarstva/upravlinnya-fermerskym-hospodarstvom.html>.
4. Щодо підвищення ефективності господарювання аграрних формувань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/575/>.

5. Березін О. В. Стан та шляхи підвищення ефективності заготівельної галузі споживчої кооперації України : [монографія] / О. В. Березін, Л. М. Березіна, Н. В. Бутенко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2007. –193 с.
6. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В. Г. Андрійчук. – Київ : КНЕУ, 2002. –624 с.

References

1. Tretiak, A. M. (2006), *Upravlinnia zemelnymy resursamy [Land Management]*, Nova Knyha, Vinnytsia, Ukraine.
2. State Statistics of Volyn (2015), *Statistical Yearbook of Volyn, 2015*, Lytsk, Ukraine.
3. Farming Ukraine (2017). «Farm management», available at: <http://fermerukr.in.ua/stvorennya-fermerskogo-gospodarstva/upravlinnya-fermerskym-hospodarstvom.html>.
4. National Institute for Strategic Studies (2017), «Regarding the economic efficiency of agricultural units», available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/575/>.
5. Berezin O. V. Berezina, L. M. and Butenko, N. V. (2007), *Stan ta shliakhy pidvyschennia efektyvnosti zahotivel'noi haluzi spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy [Condition and ways to improve procurement sector consumer cooperatives in Ukraine]*, Poltava, Ukraine.
6. Andriichuk, V. H. (2002), *Ekonomika ahrarnykh pidprijemstv [The economy of agricultural enterprises]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

Оксана Зеленко. Особенности управления сельскохозяйственными предприятиями. Современное состояние организации управленческой деятельности сельского хозяйства не отвечает в полной мере требованиям рыночной экономики, что непосредственно влияет на эффективность его функционирования. Особенностью современного этапа совершенствования системы управления является отсутствие необходимого единства новых форм организации производства и управления с их содержанием. Повышение эффективности управленческой деятельности является одной из наиболее актуальных задач, решение которой обеспечивает устойчивое положение предприятия на рынке и его экономическое развитие. В сельскохозяйственном производстве организация управленческого труда осуществляется под прямым и опосредованным влиянием различных факторов, связанных с характером развития общественно-политического строя, формами собственности, отраслевой спецификой аграрного сектора экономики.

Особенности сельского хозяйства как отрасли обуславливают и соответствующие особенности управленческих циклов, и особенности практической деятельности управленческих работников по их осуществлению, то есть особенности выполнения универсальных базовых, производных общих и конкретных (специальных) функций. Выполнение управленческих функций в хозяйствующих субъектах АПК обеспечивается применением на практике адекватных им управленческих методов по информационному обеспечению, анализу, определению целей, планированию, организации, руководству и контролю.

Ключевые слова: управление, сельское хозяйство, организационно-правовая форма, товаропроизводитель, аграрные формирования.

Oksana Zelenko. Features Farm Management. The current state of organization of administrative activity agriculture does not meet the full requirements of the market economy that directly affects the efficiency of its operation. The peculiarity of the current stage of improving the management system is the lack of unity required new forms of production and management of their content. Improved management activities is one of the most pressing problems whose solution provides a stable position on the market and its economic development. In agriculture organization of administrative work carried out under the direct and indirect influence of various factors relating to the nature of socio-political system, ownership, industry-specific agricultural sector.

Features agriculture as industry and determine the appropriate cycle management features and characteristics of practice management employees regarding their implementation, ie implementation of universal basic features of derivatives of general and specific (special) functions. Performance management functions in the business entity AIC achieved by using them in practice appropriate management practices of information management, analysis, setting goals, planning, organization, management and control.

Key words: management, agriculture, legal form, commodity, agricultural units.

Стаття надійшла до редколегії
25.03.2017 р.